

1839. No 54. Litterär Tidning.

No 54.

För dagen den 6 Juli.

1839.

ARKADIEN.

Frid, först förgäddad

Och sen försädd;

I begge fallen

Ej rätt förstådd!

Att krig är härligt

Och stridens död,

Det hindrar icke,

Att frid är skön.

Le ej, o yngling,

Åt näktergatan,

I mänskensquällen,

Ur myrtendaln!

Hur många strängar

An tiden rör,

En mer melodisk

Du icke hör.

Och trampa icke

Med spe i sand

Den röda ros vid

kristallestrand!

Din egen framtid,

Hur skön den är,

Ej fägare blomma

På kinden bär.

Din ungdom, yngling!

Fast tusen män

Den genomfört,

År ungdom än,

Hvad alla tider

Med tjuuning rönt,

I alla tider

Förblifver skont,

andres! hem anträffat
möta ordna storstil hopp
mötet är dock hända enklid
mötet alldeles sitt i motlid
möte och det gör vi här
möte och det gör vi här

galor 32

Litterär Tidning.

J purpurrosor,

J silfverlam,

Och fogelquitter,

Och spiegeldam,

O skönhetsskalla,

Sa ren och klar,

Du blir densamma,

Du varit har!

1839.

Till Hjertat.

Säg, hvi slår du arma hjärta

af så tränande begär?

Är det glädje, är det smärta,

som så långsamt dig förtär?

Är det något som försvinner,

när du tror att du det finner?

När du himlens fröjder känner,

säg, hvi längtar du ändå;

när dig qvalets afgrund bränner,

säg, hvi fortfar du att slå?

Djerfs du att mot himlen sväfva,

och för fallet icke bäfva?

När du älskar, när du lider,

säg, förtärs du kanske dö,

säsong flamman sig försprider

upp mot himlens azurblå?

Nej! som flamman tänts och släckes,

så din tränad återväckes,

Må du dock ej skuggor jagas;

lät dem sväfva fritt förbi,

med du sen ej evigt klaga.

ut i djup melanoli:

att du målet aldrig finner,

dit din längtan endast hinner.

din länglans mål förrinna
uppå lifsrets mörka ström,
bilden skall dock ej försinna,
bilden af din sällhetsdröm.
Det är nog: må den förblisva,
och ej mer dig öfvergivna.

Nekrolog.

Johan Olof Wallin var född i Stora Tuna i Dalarne d. 15 Oct. 1779. Student i Uppsala 1799. Phil. Mag. 1803. Huspredikant hos Öfwerste-Kammarjunkaren m. m. Früh. Hamilton 1806. Theol. Lector vid K. Krigs-Akademien, Slottspastor vid Carlberg samt Kyrkoherde i Solna och Ulriksdal 1809. Theol. Doctor s. å. Kyrkoherde vid Adolf Fredriks församling i Stockholm 1812. Kronprinsens lärare i Kristendomen s. å. L. N. O. 1815. Domprost i Westerås 1816. Pastor primarius, Kyrkoherde vid Storkyrkoförsamlingen i Stockholm och ord. Präses i Stads-Constitutum 1818. Ordens-Biskop och C. N. O. 1821. En af Sw. Akadem. 1810. Ledamot af K. Psalmboks-Committen 1811, af K. Musikaliska Akademien 1818. Hedersledamot af K. Witt. Hist. och Ant. Akadem. 1826. Werenfelskys Af. 1827, Kongl. Öfwerhöfdepredikant 1828, Erke-Biskop 1837, Ledam. af Kongl. M. Orden, etc.

Wallin uppträdde med tillfallighetsstycken vid detta århundrades början t. ex. 1802 i Ups. Tidn. med Sången öfwer Studenten Ström, som visade en snillrik genue. Denna blef saart kusvad af Akademismens bovor. Fången i des smak, måhända blott för att vinna des bisäll och dymedelst fortkomst, wann han pris för parafratiska öfwer, sättningar från Latiniska skålader, som bittert, men råttwist, recenserades i Polyphem, och ett nytt pris för den tråkiga lärobideten Uppfostraren på alexandriner 1805. Derved slutades hans fängenskap. År 1808 utgaf han Smårre poemer, som innehålla flera små täcka och skalktiga visor, och s. å. prisdikten Dithyramben öfwer d. 24 Januari 1808, der man lika mycket beundrade wingsslagen af den lovhade örnen, som man i de förra gerna lyhönde till hjertats näktergalstoner. Hans Wittierhets förförf. Första Bandet utgås 1821. Sedan den tiden har han blott en och annan gång öfvat den verdsliga sången, och endast sundom med framgång t. ex. Sången öfwer Washington, som är aldeles förträfflig.

Efter 1807 arbetade han på Psalmboken, i förening med Franzén och Chorenz, men denna sybelsättning blef en blott förberedelse, tills Wallin 1816 utgaf sin pröfvalbok med den dräpliga tillegan. Detta mästerstycke gör Wallins namn lika ewigt som Svensk nationalitet warar, och även ur ett par sekel gått förbi och, om ett Sverige och ett Svenskt språk då finnes, en ny omarbetsning efter framtidens svenska blir behöftig, skall dock Wallins namn bli lika wördaadt som Speciels till vår tid warit. Psalmpoeten war Wallins segerfäkt; derefter kom, icke den verdsliga poesien, man vältaligheten.

Hans Religionstal 3 B. St. 1825-21, göra ho-

nom mer än vård det hedrande namnet af den 19:de seklets Lehberg. Särdeles är Wallin som werdlig vältaare öfverträfflig i kraft, hänsynsfullhet, och sublimitet, egentliga ordet för hans skald- och talarkonst. Svensk Litteraturhistoria har ej mästerligare vältaighetsprof att uppvisa än åtminstone partier i hans Predikningar och tal t. ex. vid Cathederalskolans i Uppsala inwigning. Örneros kallade honom med anledning deraf för en Demosthenes. Man har wiherligen förebrått denna vältaighet, liksom Wallins poesi, att den är svulstig, affecterar sublimitet, samt att Wallin i predikningar ej hade en Norborgs kärna och i allmänhet icke den lärdom, hvarur all vältaighet bör sugga sin must, men detta kan blott till en del medgivwas. Ett sublimt snille tillhörde verkligen Wallin, han behöfde ej affectera det; han kallar hself sina predikningar Religionstal och knäskaper egde han nog för sina ändamål, för att bli samma store, samma obödliga Wallin. — En öfvers. af Joh. Ev. war hans sista arbete.

I sitt embetsmannasif war han raslist werksam; många välgrundade inrättningar i huswudstaden härleddas från honom; för sitt nya sifst-hade han redan gjort åtskilligt och losväde göra ännu mera. Till politiska hwarz hadé han icke mycken kallelse. I sitt enfsilda sif war han öfvervittlig.

Denna man, Sveriges sifsta psalmist, den överlige talesaren, den kraftfulla skalden, den välsignelserigt werksamma religionsläraren, aled den 2 Juli i Uppsala, till hvars lärosalar och i hvars Odinslund han hself för 40 år sedan som ungling wandrade, nu Akademiens högsta styresman, hyllad af ungdomen, hvilken han "älftade som sina barn," såsom han sade, när han astonen af sin ankomst talade till den, som med den s. k. Dal-sången helsade honom välkommen. Det låg då en ovanlig matthet i den herrliga organen, en likfärg öfwer de kraftfulla dragen och i båda kunde dödens aning läsas.

Det war ej samma sif i hans blick, samma klang i stömnar, samma snillekraft i ordet, som när han första gången af ungdomen helsades som Procanceller, och då Bottiger bland annat till honom sjöng huru han för ungdomen war känd:

Han är dem känd. Han, som de långa åren
Gick i sitt fall, ett fridens sändebud,
Att ren glädjen och förliuswa tären
Och lura mensan hitta hem till Gud;
Wälsigna waggan, och ännu wid bären
Wälsigna döden i en Engels skud;
Till unga, gamla, båra hufset, trösten,
En höst för våren och en vår för hösten.

Hon är dem känd, hon är dem kär, den rösten
Som äfka sundom, sommarwind ibland,
Än skalf med warning och än ljud med trösten,
Men alltid jord och himmel sammanband. —
Och Davids-harpan, som ur Sauls-brösten
Förjagat oron, stämdes af Hans hand
Till fulla toner, som ej dö, men klinga
Så länge Nordens tempekklockor riaga.

Hell trefaldt Dig! Din åra ren får mögen,
Du Talare och Skald med Gudasvar! —
Ditt herdatåll, som före ur Solna-fogen
Från strand till strand af Mälaren späckade war,

Slå upp det här, Du Öfwerherde trogen,
Här vid det fönta tempel Norden har:
Se'n flyttas det ej mer, förrn herdskapsven
Du lägger ner och går till ro i grafven.

Om
Bekantskaper och Menniskokännedom.
"Sey willkommen, Freund, willkommen!" —
"Reiche mir den Arm!" — "Wer bist Du?" —
"Wer ich bin? Et nun, damit
Man's nicht wiße, dient die Masse."
aus: Lieder der Römischen Carnevals.

Man hör genast, att de begge ord, hvorom vi tala, häfva sinsemellan ett nära slägtskapsband; och det är medelst Kunskapen denna slägtskap består. Men det händer ibland emellan slägtingar, att en betydlig åtskillnad i lycke och wärde åger rum; hvilket åttaffar i närvarande fall.

Det är väl sant, att menniskokännedom ej kan winnas utan en vidsträckt bekantskap med verlden samt en lika omfattande kunskap om des innewånare. Men wilkoret blifver ej hufwudsak, åttaen om det wore aldrig så nödvändigt för det hela. Det är nu fråga om charakteren af de båda. Märkwärdigt är då att betrakta huru fällan en menniskokänna har kättet att göra bekantskaper och huru få förtroliga bekanta han i selska werket äger; åttaen som huru föga en man, som står i bekantskapsförhållande med hundradetals personer och anser sig tierad med flera tiog deraf, i grunden känner deras verkliga halt. Orsaken härtill ligger wiserligen till en del deruti, att den som har latt att göra bekantskaper, måste äga ett öppet och gladt sinnelag, en godhjärtad välvilighet i sin charakter och en vis sorglöshet i snynet, hvilken lättsigen övergår till tanklöshet, och hvorigenom man ej blifver sticklig att utgrunda andras inre; då deremot den, hvars naturantag och egna forskningsanda åro med framgång wände på kännedomen af menniskor, sasom föremål för en philosophisk och djupgående granskning, osta besfinnes vara så upptagen af detta Studium, att han derigenom förefaller slutet för bekantskaper, ja han blifver det verklig. En af de finaste, djupaste känna af menniskohjertat som någonstun funnits, war utan twifvel Jean Jacques Rousseau; men hvilken kunde väl med mera swärighet, än han, ingå nya bekantskaper eller lefwa i godt förstånd med dem han förmårsvarat? Månen ens hans bästa vänner kände honom, woro bekante med honom? Wist icke.

Den sakra omdömesgåfwa, den utmärkta karlspinnighet, den lätliga uppmärksamhet, fina observationsförmåga och mångfällda lefnads erfarenhet, som utgöra nödvändiga egenskaper hos en man af en menniskokännedom, som förtjenar detta namn, utgöra lika många naturliga hinder för samme man att sluta sig till den menniskohop, hvars ondsko eller swaghet han så tydligt ser. "Odi profanum vulgus et areco," säger den snillrike Författare, som war sin tids störste menniskokänna, uti hvars sedemålningar vår tid med förundran kan känna man trots sig uti densamma finna en uttalad längtan efter igen sina drag, säsasom hans samtid i dessa schildringar så tro-

get åspeglades; och detta bistra utrop: "jag hatar den obeliga hopen och häller den ifrån mig" är sagt af en den gladaste, quickaste och ålskwärdaste bland de män, som i andlig märtó kant menfsligheten på pulsen.

Wiserligen bör ej nekas, att de begge egenskaperna af sinne för menniskokännedom och fallenhet för bekantskaper näggång finns förenade, och, om härtill kommer hvad som är håttrare än begge två, ågandet af den i tanke och hjerta ingripande hälsrigtning, som under nitton århundraden bordt varra menfslighetens, — då njuter man, vid betraktandet af en sådan förening, åsynen af ett lika ovanligt som wackert phemonen; men, tyvärr, ett ganska fällsynt.

Det är för öfrigt ingenting mera vanligt, än att de som umgåts med en stor mängd af menniskor, på fullt alwar tro sig endast genom nämnde omständigheter, äga verklig menniskokännedom; men häruti bedraga de sig högeligen, ty det är blytt till en vis grad man lär känna menniskorna genom umgången med dem, genom att hafta med dem att göra, med ett ord, genom de flerfaldiga lagen, hvoruti man i det ytterligst till andra kommer. Det allmänna torde man på sådant sätt komma undervund med, men ej det enskilda; hvilket sednare wiserligen är oändligen svårare att fatta; ty åttaen utan att anse sig ålsa förstållning, visar ej gerna någon hela sin själs innersta för andra, och det af många, dels medvetna, dels omedvetna skäl (h. e. såsom det i ett plebeijist uttryck kallas: af sina randiga skäl.) Det ligger kanske ej så mycket i menfolyntets natur, som icke mera i des genom lefnadsförhållanderna gitna rigtning.

(Forts. s. n. 9.)

Akademisk Literatur.

Caroli M. Agrell Supplements ad Lexicon Syriacum
Castellianum, quorum partem nonam et Praeside
Henr. Lindgren pro gradu philosophico p.
P. C. A. Ringenson. Ups.

Författaren till ovan nämnde afhandling har uti den följd af Acad. Dissertationer, uti hvilken han utgivver Caroli M. Agrell Supplements ad Lex. Syr. Castellianum bifogat åtskilliga theser, hvilka meddelat resultatet af författarens forskningar, så väl inom Hebreiska Grammatikens, som philologiens område. Ovan nämnde dissertation innehåller uti månne theser några philologiska anmärkningar öfver 72 psalmen. Denna psalm har för sin diction skönhet och sine bilders praktförfattning ansett för en af de dyrkbaraste lemninjar af Hebreiska Poësien. Så ene som Bibelförstare är, härtill, så oense är de om selska psalmens innehåll. Skalden besjunger en konung, sedan som han önskar matte hersta öfver sitt Fädernesland. Då den målning, han lemnar på denna konungs wälde, des storhet, längvarighet och lycka synes vara gjord med alltför dierfiva och praktfulla färgor för att finna lämpas på någon af Hebreiska folks beherstare, så har man trots sig uti densamma finna en uttalad längtan efter den åt faderne utlosvade och af deras esterkommande bidade

Messias. Den Chaldeiska paraphrasen tolkar denna psalm om Messias och lemnar följande översättning af w. I Deus scientiam judiciorum tuorum da Regi Messiae, et justitiam tuam filio Davidis regis. Jarchi omfattar uttryksslagen, att Hebreerne ansågo hela psalmen för en prophetia om Messias. Ibland den sedanare tiden lärda hafwa Dathe, Michaelis, Kuinoel, Anton, Huntinge, Pareau Rosenmüller, Kaiser, och Hengstenberg m. fl. ansett psalmen för Messianst. Beweckande skäl att vitrada öfwanåmnde Bibeltolkares mening tor sig Ref. finna ibland annat uti de bewis, hvilka kunna hämtas ur parallelställena. Å ena sidan förekomma i vår psalm hänsyningar på äldre Messiansta prophetior, af hvilka ord skalden begagnar sig; å andra sidan blifver i prophetior, hvilka tillhöra en sedanare tid, det Messiansta riket sildradt i uttryck, länade ur vår psalm. Nedan Theodoreetus trodde sig finna en antydian på Gen. 12, 3. 22, 18. uti w. 17 af denna psalm, där skalden synes förklara det å Abraham gifwa löftet. Uti Zach. 9, 10. beskrifves det Messiansta riket med ord, hvilka tydliggen äro länade ifran w. 8 i vår psalm. Härtill skämmer en sonbar likhet med andra Messiansta prophetior, isynnerhet med dem, som förekomma i ps. 2. 45. 110 samt Jes. 9 och 11. — Ref. finner intet, ifall man behövigen skiljer mellan bild och sak, som ej kan lämpas på Messias, men deremot många drag, hvilka omöjliggen kunna ifantnas hos något annat subject.

Det gifwes dock Bibeltolkare, hvilka meno, att det tillhör en sann upplysning och grundlig lärdom, att finna alldeles inga eller åtminstone ganska få Messiansta ställen i gamla Testamentets heliga Böcker. Man borde kunna vänta, att de, som förkasta deha ställen, åtminstone med senebara grunder skulle rättfärdiga denna sin förnekelse af Frälsarens, Apostlarne och de irre criteriernas witnesbörd; men så är icke förhållandet — man måste åtven här, såsom ofta, åtnöja sig med ett blott: stat pro ratione voluntas.

Författaren till öfwanåmnde tränne hieser tyckes i stöd af de uti den andra anförra philologiska skäl förneka denna uti vår psalm uttalade prophetia om Messias. Hans anmärkningar gälla isynnerhet w. 5, hvilken hittils fått gått och gälla för ett af de starkaste bewisen för psalmens Messianitet. Blifwa deha anmärkningar antagne såsom grundade, så kommer naturligtvis denna psalm att blixta utdömd ur Christologien. Ref. måste dock bekänna, att han för sin del ej kan finna sig öfvertygad om deras halibarhet. Orsaken härtill skall han uti det följande söka att framställa. Ref. öfverentstämmer med författaren deruti att de uti psalmen förekommande verba finita hörta, såsom tenor orationis och den Grammatiskfa constructionen tydliggen utvisa, öfversättas optativt. Flere öfversättare tyckas till en ringa del hafwa insett detta. Bland deha finner Ref. att förf. till Bibel-Comissions nya proföversättning öfver Psalmerna har gifvit de uti versj. 2, 3, förekommande futura optativt. Hvad som gifvit honom anledning härtill är för Ref. obekant; åtminstone synes den ej vara hämitad af de uti vers. 8, 13, 15, 16, 17 förekommande futura apocopata, hvilka blixta här, såsom i alla andra öfversättningar, dem Ref. haft tillfälle att consultera, behandlade såsom rena futura.

Thesernes förf. öfversätter de uti w. 5 förekommande orden: im-schämäsch och vlipne jareach samt de uti w. 7. bestintliga: ad-bli jareach med: ubicumque terrarum, ubi lucent sol et luna. Säsm öfversättning af denna öfversättning tillägger han: innui vero credimus hisce locutionibus non aternam imperii durationem, quae insulsa omnino esset, immo absurdia adulatio, sed porrectam ad fines usqve terrae habitabilis ejusdem et protestatem etc. Ref. kan ej fullkomligt inse de skäl, som hafwa föranledt en dylik öfversättning och en dylik förklaring. Att det i öfwanåmnde uttryck ej är, såsom Thes. förf. påstår, fråga om storheten af den besungne konungens herradöme, utan om längden af den tid, på hvilken skalden önskade att han måtte regera, det tyckas både språkbruk, sammanhang och parallelism utvisa. (Forts. o. s. n. 9.)

Följande Engelska Natural-Historiska arbeten, af classiskt värde, hafwa blixtit till priset betydligt nedfatta:

Hookers enlarged Edition of the Flora Londinensis. 5 voll. Roy. fol. (647 pl. col.) £. 26. 5. s.

Wallich Plantæ Asiaticæ rariores 12 Parts. Imp. Fol. (300 col. pl.) £. 25.

Hooker's British Jungermanniæ. Roy. Roy. £. 4. 14 s. 6 d.

Hooker's Muscologia Exotica 2 vol. 8vo. (176 pl.) Col. £. 3. 3 s. — Black L. I. 11 s. 6 d.

Latham's General History of Birds. 2. Ed. 11 voll. 4:o. (200 col. pl.) £. 10. 10 s.

Turner's Natural History of Fuci, or Sea Weeds 4 vols. Roy. 4to. (258 col. pl.) £ 10. 10 s.

Hooker, Flora Boreali — Americana. Roy. 4 Parts 1—10. £. 1. 1 s. each.

Wilson's American Ornithology, with a continuation by Charles Lucien Bonaparte. New and clarged Edition by William Jardine. 3 Voll 8:vo. with Portr of Vilson and 97 Plates. £. 4. 4 s. —

Illustrations of Ornithology by Jardine, Prideaux etc. 3 Voll. Roy. 4to (150 fig. vol. In all Three Hundred Plates.) £. 7. 7 s.

På EOS prenumereras för halft år med 3 R:dr Banco på Lundqvists Bokläda i Upsala, Bonniers i Stockholm och Gleerups i Lund, samt på alla postkontor med tillägg af postarfydet. Få exx, sedan årets början finnas mot 5 R:dr Banco.

Gefle, hos M. P. Landin.